

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ
І ДІАГНОСТИКА СТАНУ
СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

УДК 65.012.12(075.8)
ББК 65.053я73
Е 45

Гриф надано
Міністерством освіти і науки України
(Лист № 14/18.2-2749 від 21.12.2004 р.)

Рецензенти:

Ю.В. Макогон – доктор економічних наук, професор, академік АЕН України, завідувач кафедри «Міжнародна економіка» Донецького національного університету

І.П. Булеєв – доктор економічних наук, професор, завідувач відділом Інституту економіки промисловості НАН України

Т.В. Кузнецова – кандидат економічних наук, доцент кафедри «Фінанси» Донбаської державної машинобудівної академії

Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В.

Е 45 Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства/ видання 2-ге перероблене та доповнене. Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007 – 400 с.

ISBN 978-966-364-452-3

Навчальний посібник спрямований на розширення аналітичних навичок студентів, засвоєння методики аналізу і діагностики економічного стану сучасних промислових підприємств.

В першому розділі посібника викладені методичні підходи економічного аналізу як системи узагальнюючих знань про предмет, методи, види і організацію аналітичної роботи в умовах сучасного підприємства.

У другому та третьому розділах розглядаються питання методики проведення управлінського аналізу діяльності підприємства та діагностики його економіко-фінансового стану. Наведені методичні підходи супроводжуються практичними прикладами, які містять у собі аналітичні розрахунки, відповідні висновки та рекомендації щодо покращення стану підприємств, що аналізуються.

Навчальний посібник розроблений у відповідності із нормативною програмою дисципліни «Економічний аналіз» і призначений для студентів, що навчаються за спрямуванням «Економіка і підприємництво». Також він може бути використаний студентами інших спеціальностей і слухачами системи виробничо-економічного навчання кадрів.

ISBN 978-966-364-452-3

© ДДМА, 2007
© Т.Д. Костенко, Є.О. Підгорна,
В.С. Рижиков та ін., 2007.
© Центр учбової літератури, 2007

Зміст

Вступ	7
Розділ 1. Основи теорії економічного аналізу	9
1.1 Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу	9
1.1.1 Зміст, предмет, завдання економічного аналізу	9
1.1.2 Основні категорії економічного аналізу	12
1.1.3 Зв'язок економічного аналізу із суміжними науками ..	15
Контрольні питання	16
1.2 Метод і методичні прийоми економічного аналізу	17
1.2.1 Поняття методу економічного аналізу і його характерні риси	17
1.2.2 Класифікація методів економічного аналізу	19
1.3 Види аналізу, його інформаційне забезпечення й організація економічного аналізу	65
1.3.1 Види економічного аналізу	65
1.3.2 Інформаційне забезпечення економічного аналізу	68
1.3.3 Організація економічного аналізу на підприємстві	71
Контрольні питання	74
Розділ 2. Управлінський аналіз	75
2.1 Аналіз виробництва продукції, робіт, послуг	75
2.1.1 Значення й завдання аналізу виробництва продукції ..	75
2.1.2 Аналіз обсягу виробництва	76
2.1.3 Аналіз асортименту і структури випуску продукції	84
2.1.4 Аналіз ритмічності організації виробництва	90
2.1.5 Аналіз якості продукції	93
Контрольні питання	99
2.2 Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	100
2.2.1 Поняття, завдання й джерела інформації аналізу трудова ресурсів і витрат на оплату праці	100
2.2.2 Аналіз наявності й складу працюючих на підприємстві	104

2.2.3 Аналіз структури персоналу	106
2.2.4 Аналіз кваліфікаційного рівня кадрів	108
2.2.5 Аналіз руху робочої сили	113
2.2.6 Аналіз абсолютного й відносного надлишку (недостачі) працюючих (робітників)	116
2.2.7 Аналіз використання робочого часу	118
2.2.8 Аналіз продуктивності праці	123
2.2.9 Аналіз фонду заробітної плати	128
Контрольні питання	140
2.3 Аналіз основних коштів підприємства	141
2.3.1 Поняття, завдання й джерела інформації аналізу основних коштів підприємства	141
2.3.2 Аналіз складу й структури основних коштів підприємства	149
2.3.3 Аналіз руху основних коштів	153
2.3.4 Аналіз технічного стану основних коштів	156
2.3.5 Аналіз використання основних коштів, устаткування й площі	159
2.3.6 Аналіз озброєності праці	170
Контрольні питання	173
2.4 Аналіз матеріальних ресурсів й ефективність їхнього використання	173
2.4.1 Аналіз виконання плану постачання й забезпечення виробництва матеріальними ресурсами	173
2.4.2 Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів	175
2.4.3 Аналіз впливу рівня матеріаловіддачі на обсяг	177
Контрольні питання:	179
2.5 Аналіз витрат на виробництво й собівартість продукції	179
2.5.1 Поняття, завдання й джерела інформації аналізу витрат на виробництво й собівартість продукції	179
2.5.2 Аналіз витрат на виробництво	187
2.5.3 Аналіз собівартості продукції по статтях калькуляції	192
2.5.4 Аналіз витрат на гривню товарної продукції	196
2.5.5 Аналіз прямих матеріальних витрат	204
2.5.6 Аналіз прямих трудових витрат	209
2.5.7 Аналіз комплексних статей витрат	212

Контрольні питання	215
2.6 Аналіз ціноутворення на продукцію підприємства	216
2.6.1 Склад і структура ціни продукції підприємства	216
2.6.2 Ціноутворення за методом «витрати плюс»	216
2.6.3 Ціноутворення за системою «директ-кастінг»	219
Контрольні питання.	223
Розділ 3. Діагностика фінансового стану підприємства ..	224
3.1 Основні положення теорії діагностики економіко-фінансового стану	224
3.1.1 Поняття, значимість і використання результатів економічної діагностики	224
3.1.2 Інформаційна база діагностики	227
3.1.3 Агрегування фінансової звітності для цілей діагностики	241
3.1.4 Методи обробки інформації для цілей діагностики	248
3.1.5 Види показників, які використовуються у діагностиці	250
Контрольні питання	252
Тести	252
3.2 Прикладна діагностика економіко-фінансового стану підприємства	255
3.2.1 Попередня оцінка динаміки фінансового стану підприємства	255
Контрольні питання	257
Тести	258
3.2.2 Аналіз динаміки балансу підприємства і оцінка його структурних змін	259
Контрольні питання	268
Тести	269
3.2.3 Діагностика фінансової стабільності	271
Контрольні питання	289
Тести	289
3.2.4 Діагностика ліквідності й платоспроможності підприємства	293
Контрольні питання	305
Тести	305
3.2.5 Оцінка ділової активності підприємства	310

Контрольні питання	317
Тести	317
3.2.6 Оцінка фінансових результатів діяльності підприємства	320
3.2.6.1 Аналіз формування фінансових результатів	320
3.2.6.2 Оцінка рентабельності діяльності підприємства	336
Контрольні питання	348
Тести	349
3.2.7 Діагностика стану підприємства на основі оцінки потоку коштів	354
3.2.7.1 Оцінка впливу руху грошових коштів на фінансову стабільність підприємства	354
3.2.7.2 Аналіз якості й збалансованості грошових потоків як факторів платоспроможності підприємства	365
Контрольні питання	368
Тести	368
Література	371
Додатки	375
Додаток А	375
Додаток Б	395

Вступ

Сучасні умови господарювання формують високі вимоги до оцінки фінансово-економічної діяльності суб'єктів ринку. Особлива увага приділяється підприємству як первинній і провідній ланці економіки держави, оскільки саме тут створюються конкретні економічні блага, які стають першоосною національного багатства.

Узагальнення досвіду діяльності українських підприємств свідчить про досить велику кількість низько ефективних, економічно недоцільних бізнес-проектів різних рівнів. Безумовно, така ситуація формується під впливом ряду факторів, серед яких провідне місце займає економічна нестабільність зовнішнього середовища господарювання. Але немаловажну роль відіграють і внутрішні фактори, а саме рівень й якість ефективності функціонування підприємств.

Комплексна аналітична оцінка результативності господарської діяльності підприємства можлива тільки на основі якомога більш повного подання про стан його господарського механізму, ефективності його функціонування й управління. Таким чином, оцінка є результатом порівняння рівня прибутковості й показників поточної діяльності.

Буть-який вид підприємницької діяльності повинен бути забезпечений певними економічними ресурсами (активами, фінансами, трудовими ресурсами, інформацією в тому числі). Тривалий комерційний успіх визначається ефективним розподілом цих ресурсів, тобто ефективність функціонування підприємства залежить від того, наскільки відповідають управлінські рішення стану ринкового середовища, власного потенціалу й успішності його використання.

Базою для обґрунтування й зважування управлінських рішень у рамках комерційного, інноваційного, інвестиційного,